

Bokmeldinger

Relevant Theology for Africa. Report on a Consultation of the Missiological Institute at Lutheran Theological College, Mapumulo, Natal, September 12-21, 1972. Red. Hans Jürgen Becken. Durban 1973, 198 s.

Det misjonsvitenskapelige institutt ved det lutherske teologiske college på Umpumulo i Natal, på grensen mot Zululand, ble grunnlagt for ti år siden. Høsten 1972 arrangerte instituttet en ti dagers misjonskonsultasjon med nitti deltagere fra en rekke kirkesamfunn, inklusive den romersk-katolske kirke. Foredragene og den korte konferanserapporten er samlet i denne lille publikasjonen.

Rapporten legger ikke skjul på svakheter ved arrangementet: Et overfylt program, for mange deltagere i seksjonsmøtene, og dette at mange, særlig av foredragsholderne bare deltok i kortere tid på konsultasjonen. Det hevdes også med atskillig rett at temaet *Relevant Theology for Africa* ikke preget foredragene. Det man talte om var egentlig relevant teologi for Sør Afrika, og det er viktig nok, men ikke samme sak. Ja, man er endog i tvil om konsultasjonen virkelig var representativ for Sør Afrika, selv om man hadde med et par observatører fra the Independent Churches.

Det mest verdifulle ved boken er likevel de nitten artiklene, de fleste skrevet av afrikanere. Kvaliteten er ujevn, omfanget likeså. Men den korteste av dem, tre sider om (afrikansk) musikk i teologien, er ikke det minst verdifulle. Den lengste artikkelen, «The Necessity of a «Black» South African Church History» av professor E. Brown, gir mange viktige bibliografiske opplysninger, men egger til motsigelse.

Likevel er de mange artiklene om «Black Theology» og «African Theology» de mest interessante og utfordrende.

Betegnelsen «Black Theology» er ganske ny, egentlig av amerikansk opprinnelse. Men saken er gammel nok, går i alle fall tilbake til omkring år 1700. I en artikkel om Sør-Afrika vil jeg komme tilbake til afrikansk teologi og «Black theology». Her vil jeg bare gjøre oppmerksom på denne samlingen med artikler. Mange vil med særlig interesse lese den kjente dr. Manas Buthelezi's bidrag om «African Theology and Black Theology. A Search for a Theological Method». Og den er høyst leseverdige. Men til tross for sin kritikk av Vestens misjon og teologi er Buthelezi selv i stor grad preget av europeiske teologiske forutsetninger. Derfor finner jeg Makhathinis enkle betraktninger mer interessante. De er

ikke uten sakkyndig informasjon, men det fine ved dem er at de umiddelbart gir seg til kjenne som *afrikanse* (sør-afrikanske) tanker.

Nils E. Bloch-Hoell

Nordisk ekumenisk årsbok 1974. Utgivet i samarbeid med Nordiska ekumeniska institutet. Redigert av Lars Thunberg. Gummessons forlag, Falköping 1974, 160 s., ill.

Denne tredje årboken for Nordens økumenikk har følgende motto: «Ekumenikk är det som förenar och engagerar, som verkar förnyande i kyrkorna och hjälper kristenheten att se sitt ansvar i dagens värld.» Dette er en overmåte vid definisjon av begrepet økumenikk, så vid at den står i fare for å miste konturene. Men de inkluderende uttrykkene verbaliserer i alle fall den sannhet at det som faktisk engasjerer kirkene og fornyer dem, det må økumenikken ta aktivt del i. Det er videre riktig at økumenikken skal tjene kirken ved å bevisstgjøre den om dens ansvar i samtiden.

Det er tydelig at redaksjonen har gjort alvor av disse prinsipper. Årboken er i bunn og grunn fremdeles svensk med innslag fra de andre nordiske land. Nesten alt artikkelstoff er skrevet på svensk, og av de femten bokmeldinger er elleve svenske. Dette er unektelig en svakhet. Men det er samtidig en svensk gave til de andre nordiske land, som tradisjonelt har ligget etter Sverige når det gjelder både økumenisk forskning og aktivitet, tross det uhyre aktive og interessante økumeniske senter i Århus. Den lille artikkelen om sist nevnte senter synes jeg forresten er nokså blek. Den gjenspeiler verken det dynamiske eller det kontroversielle ved Århus senteret.

Alt i alt har årboken realisert sitt motto, ikke først og fremst gjennom de høyst uensartede rapporter fra de nordiske land, men særlig ved spennvidden i utvalg av artikler og forfattere. De er ikke like spennende alle sammen. Portrettet av biskop Manfred Björkquist er således ikke særlig farverikt. Det er derimot stor distanse mellom Erling Utne (Lausannemøtet 1974) og f.eks. Carl-Henric Grenholm og Dwain C. Epps på den andre siden. Personlig synes jeg at en felles uttalelse fra et møte mellom den evangelisk-lutherske kirke i Finland og den ortodokse kirke i Sovjetunionen er bokens mest interessante dokument. Det burde studeres både av K.V.-kritikere og K.V.-svermere. (De siste eksisterer vel ikke i Norge.)

Men årbokens mest betagende innslag er et upretensjøs lite bidrag av Anna-Maija Nieminen om «de unges konsil» i Taizé. Den avsluttes slik: «Kanske det är lättare att leva som en «protestsymbol» än som en «försoningens symbol». Men vi har redan fått erfara, att om vi börjar «simma motströms» i detta bekvämlighetens, produktions-tvångets och konkurrensens samhälle, blir vi faktiskt «gemenskapens, försoningens och barmhärtighetens» banérförare. Smittobärare för tilliten». Måtte denne ånd mer prege økumenikken.

Nils E. Bloch-Hoell

Religious Experience. En semantisk studie. Av Ulf Hanson. CWK Gleerup Bokförlag, Lund 1973. 124 s.

Boken har tre hoveddeler som står nokså selvstendig i forhold til hverandre. I den første delen analyseres «religious», i den andre «experience»

og i den tredje uttrykket «religious experience». Et gjennomgående trekk er at brorparten av arbeidet nedlegges på en klargjøring av det analyseredskap som anvendes. Forut for de tre hoveddelene går et kapittel «Om metod och undersökningsobjekt» (s. 1–18) der hensikten med arbeidet presenteres og settes inn i en filosofisk sammenheng. Arbeidet hører hjemme innenfor den såkalte «lingvistiske filosofi» (Eks.: den senere Wittgenstein, Ryle, Austin) med dens positive interesse for hverdagspråket. Hensikten er å klargjøre de nevnte ord og uttrykkss logikk.

I den første hoveddelen (kp. II, s. 19–55) vies det stor plass til en diskusjon av uttrykket «familjeterm» ut fra Wittgensteins bruk av uttrykket «family resemblance» i «Philosophical Investigations». Religion er etter UHs mening en såkalt sterk familjeterm, dvs. «det finns inte en definierande egenskap gemensam för alla entiteter, som kan betecknas med «religion». Men det finns inte heller två entiteter, vilka har *inga* (definierande) egenskaper gemensamma (svag familjeterm)» (s. 46).

Religiøs er derimot en svak familjeterm. Det finnes ingen definerende egenskap felles for alle de enheter som kan betegnes med dette ord, og det finnes minst to enheter som ikke har noen definerende egenskap felles. Videre er religiøs en polymorf term (White). Det finnes flere enheter som under visse omstendigheter kan regnes som religiøse, mens de under andre omstendigheter ikke kan regnes som religiøse. En slik yttre, men likevel betydningsfull omstendighet er det motiv som ligger bak en bestemt handling. Til sist karakteriseres religiøs som en i en rekke sammenhenger emotiv term.

Den har liten deskriptiv funksjon, derimot sterk sammenheng med brukerens innstilling.

I kp. III (s. 55–83) vies stor plass til en diskusjon av Vendlers skjema for klassifisering av verb (i «Verbs and Times»). En smule modifisert anvendes det så på «experience» og de svenske motsvarigheter «erfara/uppleva». Den første distinksjonen går mellom verb eller verbfunksjoner med durativt aspekt (løpe, skrive et brev) og uten durativt aspekt (finne, vite). Testspørsmålet er om ordet kan inngå i et svar på spørsmålet: «Hva holder du på med nå?» For de angjeldende ords vedkommende mener UH at svaret er nei. De hører altså med til den andre gruppen. Denne kan igjen inndeles i to undergrupper: Achievement-termer (finne) og state-termer (vite). Distinksjonen her kan uttrykkes ved et sitat fra Vendler: «Now some of these verbs can be predicated only for single moments of time (strictly speaking), while others can be predicated for shorter or longer periods of time» (UH s. 71). UH konkluderer med at det første alternativ i vår sammenheng er mest nærliggende, men understreker det foreløpige i denne analysen.

I kp IV (s. 84–105) drøfter UH hvordan adjektivet kvalifiserer substantivet i «religious experience». Dette uttrykket kan være en fagterm, og da er den mest adekvate svenske oversettelsen «religiøs erfaring». I denne type uttrykk («Sluten AN-fras») kvalifiseres substantivet ved at adjektivet modifiserer dets anvendelsesregler, enten i utvidende eller i innskrenkende retning. Her dreier det seg om utvidelse, fordi «religiøs» f.eks. suspenderer det krav om intersubjektivitet som er knyttet til «erfarenhet».

Uttrykket kan også være et normal-uttrykk, og da er den mest adekvate svenske oversettelsen «religiøs opplevelse». Dette er en «Öppen AN-fras», det dreier seg mao. ikke om modifikasjon av anvendingsregler. For å fjerne uttrykkets mangetydighet må man derfor klargjøre hva det er som kvalifiserer en opplevelse som religiøs. To muligheter drøftes. Det kan dreie seg om opplevelse av et objekt som (udiskutabelt) er religiøst (som eks. nevnes Birgittas visjon av Maria), eller det kan dreie seg om å oppleve noe på en religiøs måte. (Eks.: Schleiermacher.) UH selv slutter seg til det første alternativet. En tredje mulighet er å trekke inn det opplevende subjekts religiøse status (Eckhart som opplevelsens subjekt gjør opplevelsen religiøs). Til slutt følger et engelsk «Summary» (s. 106–117).

Det er selvfølgelig et umåtelig emne UH har kastet seg over, og det er både forståelig og akseptabelt at han har begrenset seg til et lite utvalg av problemstillinger. På sine egne premisser er boken i mange henseende et bra arbeide, den har da også innbrakt forfatteren doktorgraden i teologi ved Universitetet i Lund. Svakest er kanskje analysene i kp. III og deler av kp. IV. Bokens egentlige svakhet ligger selvfølgelig i dens begrensning. Den er knapt mer enn et forberedende arbeid, og mye vil nok fortone seg annerledes når man gir seg i kast med de mer teologiske problemene. Boken skjemmes av en rekke unødvendige og meningsforvirrende trykkfeil.

Svein Aage Christoffersen